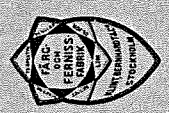
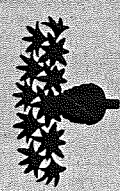
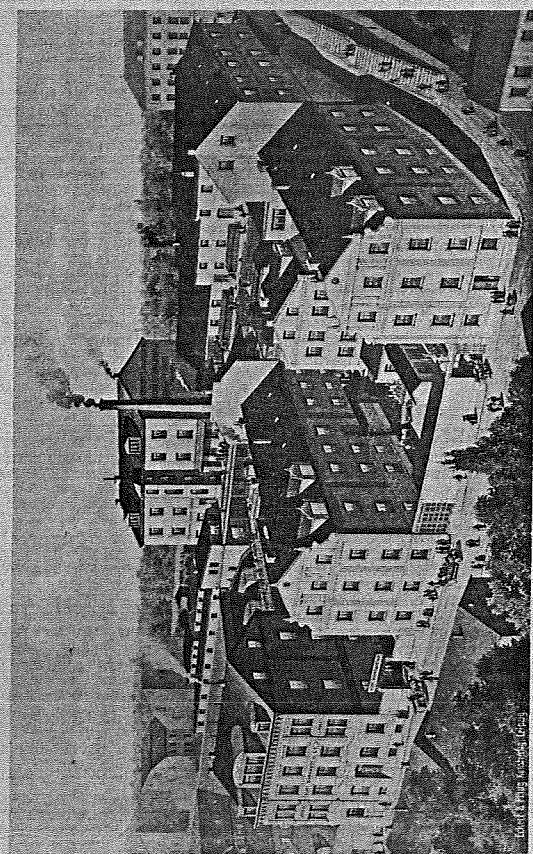

974
1/90

EN RUNDVANDRING I FIRMA KLINT, BERNHARDT & CO

I OKTOBER 1918 AV GUNNAR MALMVIK

Klintens publicerade denna skrift
till 100-årsjubileet
år 1974.

Kungl. biblioteket, Stockholm

50001

ann 725 736

Ahlin & Johansson □ Brölins Orfver 180107

974

br 90

År 1918 var firman 44 år. Från 1902 var ägarna C. F. Montgomery, hans hustru Hanna samt John A. Klint. Vardera ägde en tredjedel. Bolaget bedrev sedan 1880-talet sin verksamhet i det nuvarande kvarteret Luftspringaren N:o 10 och 11. Det nya huset Saltmätargatan 19 A tillkom först 1936. På dess plats stod tidigare ett hus i samma utformning som det ännu i dag befintliga 19 B. Mellan husen N:r 19 och 19 A var en portgång, som förmedlade all transport från expedition, kontor, verkstadslokaler och lager i källaren under huset 19, men även tvenne källarlokalerna under huset 36 Holländaregatan.

Saltmätargatans gård var ej som nu överbyggd men hade en balkong som löpte runt gården. Till höger om transportgången var i gamla 19 A tunnbindareverkstaden belägen, en på den tiden viktig inrättning. Tidigare hade en man vid namn Bockelman varit verksam där, men nu hade Lundin intagit hans plats. Båda var skickliga hantverkare och i alla avseenden utmärkta män.

Parkusken hette G. V. Lundin, enbetskuskarna Andersson och Lindström. Stall hyrdes i lokaler tvärs över gatan. Enspännare hade vinkelaxelkärror med häck, men även kärror avsedda för transport av fat. De var försedda med horisontellt liggande stegar. Kuskarna hade fina mössor, var imponerande till utseendet och detta gällde även hästarna. Vid midsommar var åken rikt lövade, vilket för övrigt gällde gården och hela firmaområdet.

Bottenvåningen i n:o 19 inrymde expedition och lager. Här härskade inom en avbalkning Axel Leonard Sandberg. Han var född i Gamleby och vid denna tidpunkt 56 år gammal. Han var en ståtlig man med välvårdat spetsigt skägg. Anställdes av Frans Gustaf Klint år 1885.

Till en början blev han mindre uppskattad, ty han ansågs vara alltför begiven på "statt". Möjligen under påverkan av sin chef bröt han helt med sitt tidigare leverne, blev Missionsförbundare och helnykterist för resten av livet. En mera klok, plikttrogen och av alla högt uppskattad man – än han – har jag sällan mött. Sin bostad hade han två trappor upp i N:o 19, över kontoret.

Bottenvåningen inrymde i övrigt pucksalen med ett stort bord i mitten. Hårtill kom lagerutrymmen i en läktare, som upptog nästan hela ytan. Axel Sandbergs broder Emil, anställd 1890 basade här, med August Litzén och Oskar Nilsson som mångåriga medarbetare. Även Emil var en i hög grad "reko kille" men hade icke Axels utpräglade pondus.

Kontoret låg 1 tr upp, men disponerade icke hela etaget. Från trappan till höger ledde dörren till ett lager, bestående av artistmaterial, dityflyttat från en nedlagd butik vid Regeringsgatan. Därför skedde försäljning till några konstnärer som man lärde känna. Bland dem kan nämnas Frans Gustaf Klints gamle vän Alfred Thörne, som bodde i ateljévåningen högst upp i 19, konstnärerna Gösta von Hennigs och Aron Gerle, vilka bodde i de två ateljévåningarna i 36 Holländaregatan. Särskilt minns man Arthur Bianchinis besök. Han var lika glad, solig och god som hans konst utmärkte sig för.

Från vänster i tamburen ledde en dörr till en liten lägenhet – 1 rum och kök – som beboddes av kontorsstäderskan Fru Salomonsson, en pålitlig och god trotjänarinna.

I det större kontorsrummet stod en stor hög pulpet och där hade Fabrikör Carl Fredrik Montgomery sin plats. På pulpeten stod Allmänna telefonen 355 och Rikstelefonen 114, med anknytningar av 355 till kontorschefen Albertsson, till de tvenne kontoristerna samt till expeditionen. Dit ner fanns även ett talrör, som på en ångbåt. Man tryckte på en gummiboll och då gav en visselpipa signal. All såväl avgående som ankommande post gick genom Fabrikör Montgomery. Han skrev de flesta breven för hand, som sedan kopierades i en bok med fasta, numrerade blad. Det fanns visserligen en skrivmaskin av uråldrig typ (Hamond), men ingen mer än kassör Hotzen kunde skriva på den. Kontoret hade däremot en flitigt använd "räknesnurra". Den var försedd med rysk text, tydligen avsedd för export. Montgomery hade nästan all kontakt, personlig eller per telefon, med såväl leverantörerna som kunderna. Vår störste målarkund – August Berggren – vägrade helt enkelt att tala med någon annan, i nödfall dock med Axel Sandberg.

Att teckna en karakteristik av Carl Fredrik Montgomery kan ej inrymmas i denna historik. Han tillhörde en gammal skotsk adels-

ätt och kunde nog aldrig bli en smart och intresserad affärsman. Hans hedersbegrepp var i hög grad utpräglade, han var vänlig och rättvis mot alla, men ingen kom honom nära utom möjligen hans hustru. Ingen kände till hans innersta tankar. Till stor överraskning fann man i hans efterlämnade papper manuskript till ett religionsfilosofiskt arbete med brev till den tilltänkte förläggaren och med utfästelse att betala kostnaderna för utgivandet. Brevet och manuskriptet blev aldrig avsända. Han utövade en stor välgörenhet. På väg till och från sitt arbete möttes han av en månghövdad skara tiggare, som alla fick minst en tia var. Gåvomottagarna var fyllhundar och slödder av värsta slag. Montgomery var en försynt man och man kan undra, om icke dessa gåvor var betalning för fri lejd. Till slut ingrep John Klint och gjorde rent hus.

Montgomery hade fått en god uppfostran, först i läroverk och sedan genomgick han Frans Schartaus Handelsinstitut. Vid besök av representanter från tyska, engelska och franska leverantörer måste man beundra hans gedigna språkkunskaper. Hans huvudböcker vittnar ännu i dag om hans kunskaper, ordning och reda liksom hans vackra och tydliga handstil.

På andra sidan av pulpeten hade hans maka, Hanna, från 1892 med bravur skött kassan. Hon hade en utpräglad klarsyn och viljekraft och om sanningen skall fram var hon nog karlen i familjen. Tyvärr var hennes hälsa svag, varför hon nödgades lämna kontorsarbetet år 1917. Vid min anställning var Hans Hotzen kassör. Han var en ytterst plikttrogen man, född i Australien. Han var ganska tystlåten men utomordentlig i sin tjänst och mycket språkkunnig. Det berättas om honom att han en dag anhöll om tre timmars ledighet. När han kom tillbaka framgick det att han varit och gift sig.

Bakom Fabrikör Montgomery, vid ett mera modernt skrivbord, satt kontorschefen Arvid Albertsson, som då var en man i sina bästa år. Han var minutiöst noggrann, sparsam och i övrigt en nitisk kontorschef. Tidigare hade han varit kontorschef i Adolph Lemons AB. Personligen var han hjärtegod och mycket avhållen av den personal han hade att dirigera.

Bakom kassören Hotzen hade kontorsbiträdet Berg sin plats. Han var några år äldre än jag och en ganska obegriplig person. Han var enstöring, ogift men mycket fungibel i sin tjänst.

Sist, men icke minst, hade delägaren, senare ensam ägare av firman, Fabrikören John A. Klint, sitt amerikanska skrivbord i detta rum. I de mångfaldiga hyllorna fanns mängder av fernissprover och mycket, mycket annat.

Fabrikör Montgomery var chef för affärsföringen. Klint var ledare för fabriken. Detta gjorde att den sistnämnde rätt sällan satt vid sitt skrivbord. För övrigt hade de båda kompanjonerna sina överlägningar i det till höger om stora rummet belägna mottagningsrummet. Detta rum kännetecknar den enkelhet och sparsamhet som utmärkte Klint, Bernhardt. Där fanns ett amerikanskt skrivbord, en fåtölj av lättare slaget, ett skåp med rulljalusi samt en paneldivan klädd i schagg av obestämbart färgslag. Resäerna på den sida som vette mot skrivbordet och där besökaren brukade sitta var fruktansvärt nergångna.

John Klint var 1918 42 år gammal. I sin uppväxttid hade han genomgått 7 klasser i Jönköpings Högre Allmänna läroverk och kom sedan till sin farbroder, firmans grundare, Frans Gustaf Klint. Hans andre farbroder i Stockholm, fil. dr och läroverksläraren Axel Klint tog samtidigt hand om hans vidareutbildning, bl.a. i språk. Därjämte skaffade han sig utbildning i bokföring, räkning m.m. Så länge Frans Gustaf Klint levde hade han en betydelsefull lärare i vad som tillhörde dåtida kunskaper i färgfabrikation. Hans kunskaper var verkligen imponerande. Han hade gott minne och vid samtal generade han sig aldrig för att fråga om allt som var honom obekant eller oklart. Överallt där han gick fram fick han vänner. Han var en i hög grad generös natur men samtidigt råtttrådig och kunde "säga ifrån". Tyvärr led han av astma och kunde icke med sin fulla kraft leva det aktiva liv, som han själv hade önskat.

Till sist har vi rummet till vänster om mittenrummet. Även här fanns en stor hög pulpet. För att skydda mot ytterväggens kyla var denna mot norr beklädd med en stor färfäll. Här var de tvenne kontorister placerade som skulle skriva fakturor, vilka utfärdades för hand i två exemplar. De färdiga fakturorna skulle sedan införas i en memorial (kundens namn samt fakturabeloppet). Till slut skulle beloppen införas i reskontrorna. Dessa procedurer var uppdelade så, att en man svarade för Stockholm och den andre för Landsorten. Införingen av kassaposterna låg kassören.

Jag fick svara för Landsorten. Arbetsuppgifterna var små på grund av svår brist på råvaror och mycket uppjobbade priser. Linoljan steg då från cirka 50 öre till 40 kronor per kg. Från en färghandlare i Norrland med gott anseende köptes några fat linolja. Överraskningen blev stor, när det upptäcktes att under fatens sprund fanns påsatt en burk med linolja. Resten av fatinnehållet var vatten. Leverantören påstod att han utan bearbetning köpt faten. Man ville "icke bråka" och firman fick dra veven.

Min kamrat, som anförtrötts Stockholmsreskontran hette Isidor Svensson, och var son till firmans maskinist. Isidor Svensson hade fått sin praktik hos Adolph Lemons AB. Svensson och jag hade olika politiska åsikter, vilka vädrades när tillfälle bjöds. I övrigt hade vi mycket gott samarbete. Svensson befordrades senare till försäljare och han gjorde sig allmänt uppskattad hos kunderna. Tyvärr fick han t.b.c., i vilken sjukdom han gick bort.

Jag kom ganska snart underfund med att mina kunskaper från Handelshögskolan icke omedelbart kunde tillämpas i firman och det tog sin tid för anpassning. Jag hade ingen tidigare praktik från kontor. Min handstil var ganska dålig. Mina kamrater hade klara och välvärdade sådana.

Kontoret hade icke genomgått några större förändringar sedan Frans Gustaf Klints tid. En rundvandring i fabriken vittnade om att allt var välordnat men att även här litet ändrats sedan Frans Gustaf Klints tid. På det maskinella planet hade inga betydelsefulla produktionsapparater tillkommit. För rivning av färg stod alljämt blott traktvarnar och valsverk att köpa. Transmissioner med remdrift hängde som en skog i taken. Elektrifieringen och därmed en motor för varje maskin kunde på den tiden icke komma ifråga. Tjänliga pumptyper för att genom rör transportera färger, oljor och fernissor fanns ej heller i marknaden. I den mån självringning från ett högre till ett lägre plan fanns, fungerade ett anpassat rörsystem. Den nedre balkongen gränsade i norr mot huset 19 A. I detta hade Knut Eriksson sin verkstad för spritfernissor. Bland dessa var Vernis Blanc, fernissor för damhattar, läderfernissor för seldon m.fl. sorter. Eriksson var en utmärkt kunnig man. Han intresserade sig föga för samspråk, utan ägnade sig åt sitt jobb och var i alla avseenden högaktningvärd.

Där den västra gaveln av 19 A slutade fanns – och finns ännu i dag – ett mindre hus med hög skorsten. Detta var å nedre botten i Saltmätargatans plan påeldning med vedlager för linoljekokningen, vars stora kokare stack ner från kokeriet i nivå med balkongen 1 trappa. Mirt emot linoljekokarna fanns sex fyrrar med flyttbara kittlar. Dessa drogs ut till ett plåtklätt, öppet skjul, där tillsatser av terpentin gjordes, annat förtunningsmedel fanns ej. Rökutvecklingen var våldsamt och att eld och explosioner ej mera ofta inträffade, var ett under. Med linoljekokning och fernissframställning var Frans Oskar Ekström (anställd 1897) och Eriksson (Svaback) sysselsatta. Ekström infann sig vid 3-4 tiden på morgnarna för att elda linoljefyren. Sedan jobbade han hela dagen. Detta

gjorde han på eget initiativ och jag tror att hans övertid, som ingen kontrollerade, var mycket lågt ersatt. Hans kamrat Eriksson var ävenså en kunnig och noggrann arbetare. Därtill var han en glad och vänlig själ. Han bjöd frikostigt på snus och då jag ljudligt nös, underströks min alltiämt oföddärvade natur. Självtuggade han snuset. Då han med ett fastställt antal grabbnävar kastade blyglete (mycket giftigt) i linoljebytterna, och utan rengöring av samma hand tog en pris snus i dosan, varnade jag honom för risken. Han skrottade med full hals och gjorde ingen ändring. Allt gick likväl utan skador. Ett exempel på hans spänst även vid hög ålder fick jag erfara. Firman hade byggt om bottenvåningen i 43 Kungstensgatan i nivå med Holländaregatan. Innan cellulosalacksverkstaden flyttade dit bjöds fabriakens arbetare på kräftkalas i lokalen. Endast Herr och Fru Klint samt jag själv med maka var inbjudna bland befalet. Där var en trollerikonstnär och dans, trots stor brist på damer. Därför dansade jag polka med Swaback och bägge två hade vi prestigen att hålla ut längst. Jag fick ge mig för den 30 år äldre Eriksson.

I Holländaregatans andra källarvåning var hela utrymmet fyllt av stora cisterner. I ett av rummen skötte Fru Anna Hagberg (anställd 1898) tappningen av fennissor. En firman mera hängiven person än hon är svårt att minnas. På grund av sin mer än femtioåriga tjänstetid fick hon Pro Patrias stora guldmedalj. Före sin bortgång bestämde hon att medaljen skulle följa henne i graven. Hennes arbetsmiljö var under all kritik. Den var mörk, och luften var fylld av tät moln av fennissor. Minnet av denna kvinna förtjänar att med vördnad och tacksamhet bevaras.

A balkongen mot söder var en envåningsverkstad belägen. Här tillverkades glasyrfärger och kompositioner för skeppsbottnar. Chefen för avdelningen var Carl Johan Lindberg (anställd 1896), en på en gång skicklig och färgstark person. Han hade vistats en tid i Frankrike och kunde berätta många historier från den tiden. Jag brukade då och då tilltala honom på franska, men hans kunskaper visade sig vara rätt bristfälliga. Lindberg var innerst inne en godhjärtad man men kunde explodera i ord och åthävor. När man stötte på om saknade färger, kunde han framskrika fruktansvärda glosor. Lindberg hade en båt där han framprovade allt bättre skeppsbottenfärger. Ett år sökte han tala för sin vara bland kompisar vid Albano båtklubb. De var överens om en färgtyp, som såldes av Carl Anderssons Färghandel vid Oxtorgsgatan. När Lindblad fick veta detta sade han: "Ni har rätt gubbar, det är den bästa färgen. Jag har gjort den och den säljes nu under Anderssons egna etiketter." Använd-

ningen av det ingående medlet kvicksilver-arsenik för att förhindra växtlighet i vattnet bet ej på honom. Varningar bemöttes med överlägsna kommentarer.

Ytterligare en trappa över kokeriet låg ångpannerummet. Från detta leddes ångan till ett rum i Holländaregatan, där ångmaskinen var belägen. Denna kördes företrädesvis under vinterhalvåret, då man från ångan fick värme för Holländaregatans bostadslägenheter och verkstadslokaler.

Man fick även varmvatten för bad. Vid julen badade fabriksarbetarna i ett entressollutrymme i 36:an. Då var det verkligen luft i luckan, delvis på grund av flitigt bruk av alkohol.

Under sommarmånaderna drevs fabriakens maskinerier av en gasmotor. Den står nu på Tekniska Museet. Jonas Svensson, anställd 1882, ansågs icke fullt sysselsatt med skötseln av ångpannan/gasmotorn. Han fick därför hjälpa plåtverkstaden med stansning av lock och bottnar till plåtburkar. Svensson ansågs vara flitig, noggrann och skötte sina uppdrag på bästa sätt. Han var icke särskilt språksam och ganska "iilsken".

I vinkel mot Holländaregatan står ett litet fyrkantigt hus. I Saltmätargatans plan utgöres dess yta av ett lager, 1 trappa upp står lokalen i förbindelse med Lindbergs glasyrverkstad.

Högt upp skötte Fru Malmqvist en verkstad för packning av studie-, artist- och dekorationsstuber. Hon anställdes i unga år (1898) av Frans Gustaf Klint. Om denna -- som hon varmt högtade -- berättar hon att han en avlöningsdag yttrade: "Nu Gulli ligger det jämna pengar i asken". Hon hade Kr 6:50 i timmen och räknade med 10 kronor. Hon fick 7 kronor. Fru Malmqvist levde till 1972 och var då 90 år gammal.

På gården Holländaregatan 38 stod en liten byggnad där hemfärger framställdes. Dessa voro baserade på aniliner och användes i rätt stor omfattning till -- som namnet anger -- färgning av alla slags textiler, bl.a. till material till trasmatior. Frans Gustafs brorsdotter -- min Moder -- fick vid ett tillfälle ett betydande sortiment, dels för egen användning; dels i förekommande fall till fördelning till medsysstrar. Jag var sex år och gjorde då min entré i affärsvärlden.

Jag fyllde en liten korg med hemfärger och blev gårdfarihandlare. Jag besökte ett litet antal gårdar men tog hastigt vägen hem. Min Mor frågade mig var jag varit och jag måste då berätta min bravad och att anledningen till min korta vandring varit att jag hade mött en fruktansvärt arg hund. Mitt fiasko var totalt, men jag lärde mig

kanske att man inte utan lov bör sälja varor som ej är ens egna och vilka faror man kan möta i affärslivet.

Olje- och spackelfärgsverkstaden var belägen i 36:ans gatuplan. Bland trojänarna var Jöns Andersson och Johan Anderson. Jöns basade för oljefärgerna och vad därtill hörde. Ett viktigt arbete som krävde noggrann blandning och rivning. Han var glad och vänlig och alltid tillmötesgående. Johan hade hela ansvaret för framställningen av spackelfärg på sina skuldror. Det gällde att få fram stora kvantiteter och arbetet var tungt. Bl.a. bars all linolja från tappningen till bottenvåningen i 36-an. Först efter åtskilliga år och under starkt motstånd från Johan kunde en rördning med pump installeras. En mera kinkig tillverkning än spackelfärg kan man knappast uppleva. Kompositionen utgöres av en blandning av linolja, tapetklister och krita. Nu skall emellertid linoljan och klistret bilda en emulsion och här ligger kruxet. Linoljan skulle kokas på ett speciellt sätt och likaså klistret. Ibland uppstod trots stor noggrannhet i framställningen spökerier, som ingen kunde klara. På sommaren skylldes man på åskväder. Tillsatserna kunde vid misslyckanden vara drastiska: öl, urin och mycket annat. Andersson hade haft en ryggskada och kallades därför "Kroken". Han lyckades i stort sett bra och vid ett tillfälle sade han att "spackeln var så bra, att den icke borde säljas". När man stötte på om leverans kunde man bli utskäld enligt noter. Detta skedde en dag för flera personer. Att en viss leverans skedde till en betydelsefull kund ansågs synnerligen viktigt. Fastän jag icke hade med fabriken att göra anmodades jag att tala med "Kroken". Så skedde och jag blev utsatt för samma öde som de första. Jag tog till orda och sade: "Var nu lugn. Det är varken av njutnings- eller nöjeslystnad jag står här utan därför att firmans kunder kräver leverans." Firmans intresse ville Andersson med varje medel tillfredställa och spackelfärgen kom. Kroken ändrade icke sitt gamla betraktelsesätt. Han och ingen annan var chef för spackeln och ingen fick lägga sig i skötseln.

Samma betraktelsesätt hade övriga föreståndare i sina respektive avdelningar. Man hade stor ansvarskänsla och i kvistiga lägen dög ingen annan än ägaren, Fabrikör Klint. Denne vänlige, men koleriske man var mycket omtyckt av sina arbetare.

I det två våningar höga 1700-talshuset Holländaregatan 38 fanns i nedre våningen lackfärgsverkstaden (Svealack). Här basade Jonsson (Kalle Jon). Han var en glad och språksam fyr, f.d. hästgardist och extraknäckare på Skansen som ponnyskötare.

När arbetarna hade födelsedagar hörde det till ordningen – eller

rättare sagt till oordningen – att man bjöd kamraterna på brännvin och öl. Jag kom upp i fabriken en dag då Kalle Jon fyllde år och fann honom mer berusad än vad som kunde godkännas och tillsade honom att omedelbart begiva sig hem. Han reagerade rätt våldsamt och sade att "den djävla smålänning som kunde befalla över honom i arbetet ännu ej var född". Kamraterna hjälpte sedan till att få i väg honom. Våningsplanet 1 trappa i Holländaregatan 38 liksom gavelrummet var bostadslägenheter. Vindsutrymmet användes den originelle skalden Nyberg. Han var expert på att framställa målarduk för konstnärer. Sitt kunskande ville han icke lära ut, varför tillverkningen lades ner när han slutade.

I det mot Holländaregatan vinkelställda huset 43 Kungstensgatan var i nedervåningen ett lager. En trappa upp var plåtslagareverkstaden, där allt för driften erforderligt emballage tillverkades. Maskinerna var väl hållna och tillverkningen fyllde sin plats både ekonomiskt och tekniskt. Här var tvenne av Frans Gustaf Klints "guldgossar" verkssamma, nämligen Frans Karlberg, som 1918 var 67 år gammal och Adolf Qvist 43 år. Karlberg var en utomordentligt arbetsam, hövlig och gladlynt man. Hans dotter Augusta tjänstgjorde i många år som städerska i firmen. Qvist hade träben, efter en maskinolycka i fabriken. Sjuk- och olycksfallsförsäkring fanns ej på den tiden. Han erhöll av bolaget en livstidspension och kunde med full kapacitet sköta sitt arbete. Såväl Karlberg som Qvist bodde i firmans fastigheter.

Härmed skulle rundvandringen år 1918 i firmans huvudkvarter vara slut. Väl var firmans lokaler, maskiner och den arbetande personalen nerslitna och för gamla, men allt fungerade dock ganska väl. Man må betänka att enligt Sveriges Allmänna Statistik var år 1914 det totala tillverkningsvärdet för färg- och fernissprodukter cirka 4 mill.kronor. Detta innebär att färgfabrikanterna till övervägande delen grundade sina försäljningssiffror på gross- och detaljhandel.

Man får efter besöket i fabriken ytterligare anledning till beundran för grundarens klokhet och kunskaper. När han 1880 köpte tomterna gjorde han ett gott val. Nivåskillnaden mellan Holländaregatan och Salmätargatan är två våningsplan. När han som egen arkitekt och byggmästare byggde nr 36 Holländaregatan och 19 Salmätargatan grävde han ur Brunkebergsåsen till Salmätargatans plan och under nr 19 ytterligare en källare. Detta var ett stort arbete med stabila murar i granit. Kostnaden blev förstas betydande, men det påstås att han sålde grus för huvudparten. Sättet att bygga småhus samt byggnadernas planering får man anse idealiska. Men klagomål på fabriken förekom allt tätare och 1917 köptes tomten i Nacka, dit all fabriksrörelse sedan flyttat.

Man kan säga att 1918 utgör slutet av en epok. Firmans lager av råvaror av fredsqualitet var helt uttömda och firmans innehavare ville icke giva sig i kast med gulaschtidens surrogatvaror. Fabriken stod därför praktiskt taget stilla. Ingen avskedades dock och alla fick behålla sina löner. Det goda förhållandet till arbetarna grundlades av Frans Gustaf Klint, som var en liberal arbetarvän. Han byggde om husen N:o 19 A och B Salmätargatan från illa beryktade hotell till för den tiden tjänliga bostäder. Storstrejken 1909 berörde icke firmans arbetare. Man sade på "stan" att det bara var Klintens vällingklocka som strejkade. Kontoret var enligt Klint ett nödvändigt ont. Det var icke produktivt.

Lönsamheten för fabriken under ett par år före fredsslutet i november 1918, var av ovan angivna skäl, ej den bästa. Läget räddades dock delvis genom firmans detaljaffär i Ränthästarhuset Nr 63 Slussplan. Den hade grundats 1885. Dess levande ande var Erik Strömbäck. Från kontoret utövades ingen befälsföring och han skötte butiken som om han varit dess ägare. Butiksläget var på den tiden utmärkt. Stockholm hade då två spårvägnät som möttes vid Slussen. När man stigit av linjen från norr för att byta till den södergående passade man på att göra sina inköp. Färjan till Djurgården och all övrig båttrafik hade stor betydelse. Främst av anledningen till framgången var dock Erik Strömbäck själv. Han hade en ärvd förmögenhet, som han använde bl.a. till uppbyggnad av en imponerande vapensamling, som han testamenterade till diverse museer. Strömbäck hade utom lön en viss procent av butikens avkastning. Dessa medel lät han inestå i firman och hans fordran var vid hans bortgång över 100.000.— kronor. Strömbäck hade en betydande affärsbegävnings och var en uppskattad person av ett stort antal kunder.

Firman hade ännu en butik vid denna tid, nämligen Hollandaregatan 5. Läget var först vid Hötorget, varifrån den blev flyttad till ett betydligt sämre läge. Den sköttes av Herr och Fru Nordström, som gjorde så gott de kunde. Utbytet var ej särskilt gott.

Med blandade känslor sjöng 1915 års studenter "om den ljusnande framtid". Världen stod i brand. Mig väntade en 500 dagars värnplikt. Att leva i Stockholm åren 1916—18 innebar nära nog svält. Nils Ferlins "jag är ganska mager om benen, tillika om armar och hals" gällde de flesta, inklusive mig själv. Att efter examen få en plats var det allt uppslukande intresset för många bland kamraterna. Min morbror John Klint hälsade mig välkommen till Klint, Bernhardt & Co på ungefär följande sätt: Jag är mycket glad att ha kunnat bjuda Dig en plats, men lägg noga på minnet. Försättningen hänger uteslutande

på Dig själv. Jag blir mycket glad om Du genom arbete och duglighet förtjänar befordran. Läget i firman var dystert men efter en månad kom freden och då ganska snart helt nya perspektiv yppade sig.

Stockholm den 7 juni 1974

GUNNAR MALMVIK

ANFÖRANDE AV DIR. GUNNAR MALMVIK VID KLINTENS 75-ÅRSJUBILEUM PÅ GRAND HOTEL DEN 2 JANUARI 1949

Meningen med denna fest är ju att hedra alla dem, som bidragit till att göra firma Klint Bernhardt & Co till vad den nu är. Det synes mig då vara på sin plats, att vi ägna deras minne vår hyllning, som slutat sitt arbete men vars gärningar ännu är till ovärderligt värde för vårt arbete. Här förtjåna många namn att nämnas. Då jag tror att ett kortfattat omnämnande av Frans Gustaf Klint, vår firmas grundares liv skulle vara av intresse i denna församling ber jag att få taga Eder tid i anspråk några minuter.

Den släktgren av Klintska familjen som här kommer ifråga, har i åtskilliga århundraden haft sitt huvudsakliga hemvist i Järnsås församling, Jönköpings län. Frans Gustaf Klints föräldrar, Henrik Klint och h. h. Anna Sofia, hade i början av 1800-talet sin blygsamma men säkra bärgräning som lantbrukare. Efter dem övertog äldste sonen, Carl August, jordbruket och blev bl.a. fader till John Klint, fru Hanna Montgomery samt min moder Maria. Bland Henrik Klints ytterligare tre söner, emigrerade Johan Alfred till Amerika och fann där för hela sitt liv sin bärgräning. Han hade tre barn av vilka ett är fru Minnie Klint, vår älskade värddinna. Sonen Axel Henrik ägnade sig utan andra medel än dem han själv förtjänade genom privatlektioner och stipendier åt studier och blev så småningom läroverkslärare i Stockholm och en känd lexicograf. Han avled i Stockholm 1925 i en ålder av 83 år. Hans Maka, doktorninnan Karin Klint, ha vi den stora äran att se här närvarande.

Frans Gustaf Klint var född den 12 juni 1835 — idag jämmt 114 år sedan. I unga år lämnade han hemmet och kom i tjänst hos en specerihandlare i Linköping. Rätt snart begav han sig emellertid till Tyskland där han fick anställning i bryggeribranschen samt genomgick Polytechnicum i München. Efter hemkomsten kom han i förbindelse med en förmögen grosshandlare Bernhardt, vilken ägde en hjulfabrik samt var intressent i Björklunds Tapetfabrik. Klint blev snart dennes medarbetare och "högra hand". När Klint väckte förslag om startandet av en färgfabrik samt handel, var Bernhardt villig tillskjuta det kapital som ytterligare behövdes, med villkor att hans son, Grosshandlare J. O. Bernhardt skulle få bli kompanjon. Firman bildades 1872 — således för 77 år sedan i år. Registrering skedde först den 4 jan. 1874. Redan 1877 avled sonen Bernhardt och Klint blev ensam innehavare. Idén att bilda detta företag har Klint helt säkert fått dels på grund av sina anmärkningsvärda konstnärliga anlag och intresse för färger men utan tvivel även på grund av den kännedom om den tyska färgindustriens uppsving under 1860-talet, som han under sina resor bevittnat. Att

hans spekulation var riktig bevisas bl.a. därav att hans butik vid Regeringsgatan 28 var den andra färgaffären enligt vår tids begrepp i Sverige. Nu ha vi minst 1000.

Fabriken förlades till Stora Badstugatan 64 och synes ha varit rätt bra utrustad. Man hade linoljekokeri, kopalsmälteri och kvarnar för rivning av färger. Redan 1878 voro resurserna för små varför fastigheterna N:o 10 och 11 Luftspringaren inköptes. Klint ritade och uppförde i egen regi här husen n:o 19 Saltmätargatan och 36 Holmländaregatan. Inrättningarna för olje- och kopalkokning samt rivningsverkstäderna voro planerade med sådan framsynthet att de delvis kunna användas ännu idag. Klints intresse var fabriken och allt annat praktiskt arbete.

En följd härav var att arbetarna i fabriken, närmast lågo honom om hjärtat. Temperamentsfull men rättvis lämnades intet rum för den late och illvillige, men den arbetsamme och duktige kunde alltid räkna på sin förtjänsta belöning. För att bereda arbetarna goda bostäder inom fabriksområdet ombyggde Klint husen 19 A och B Saltmätargatan.

Arbetarklassens höjande i bildnings- och kulturhänseende låg honom varmt om hjärtat. Han var en av Anton Nyströms män, vilka på sin tid satte i gång arbetarinstitutet. Som exempel på Klints säkra människokännedom vid val av medarbetare kan nämnas anställandet av Hjalmar Larson, f.d. verkst. direktör i Dorch Bäcksin & Co, resanden Dorsch som var startare och delägare i nyss nämnda bolag, Forslund som grundade Kopal AB m.fl. Det arbete, som utträttas av tjänstemän och kontorister, förstod aldrig Klint. Han insåg dess nödvändighet med en blandning av uppskattning och misstro. Dess värre fick han vid ett tillfälle fog för sina mistankar, när hans kontorschef och troman på ett ekonomiskt mycket kännbart sätt svek honom. Genom anställandet av brorsdottern Hanna och sedermera av Carl-Fredrik Montgomery kunde han lugnt överlämna det kommersiella i deras händer. Från ekonomiska bekymmer blev han ej förskonad. Vid ett tillfälle förlorade han mer än 100.000:— kronor — mycket pengar på den tiden och för honom nästan katastrofalt. Konkurrensen var på den tiden hänsynslösare än nu och höll sig ej alltid inom justa gränser. Vid denna tidpunkt sökte en konkurrent misstänkliggöra hans soliditet i Enskilda Banken, men Wallenberg lär ha svarat: En man som tjänar 40.000:— kronor per år men lever upp två lär väl varken Herren eller någon annan kunna stjälpa. Klint var ytterligt sparsam mot sig själv men generös mot sin släkt och sina medarbetare.

Hans levande ande räckte till för mycket. Han har efterlämnat ett stort

antal rätt väl utförda oljemålningar och räknade flera av samtidens konstnärer till sitt umgänge. I det allmänna togs hans tjänster flitigt i anspråk. Sålunda var han i många år kyrkovärd i vår församling, stadsfullmäktige och medlem av drätseldirektionen. Att gifta sig hade han dock ej tid till. Tack vare sina brorsbarn, John Klint, Hanna och C. F. Montgomery blev han dock aldrig ensam och vad som för honom var av högsta vikt: han fann i dessa värdiga efterträdare, i vars händer han tryggt kunde överlämna sitt värdefullaste livsverk, Klint, Bernhardt & Co.

Det skulle bli kommande släkten förunnat att njuta frukterna av Klints betydande arbete. När hans affärsställning var tryggad avled han den 25.11.1902. Hans begravning i Adolf Fredriks Kyrka var storartad med bl.a. Överståthållaren och praktiskt taget samtliga medlemmar i Stadsfullmäktige närvarande. Han jordfästes sedermera i sin fädernejord på Järsnäs kyrkogård.